

Szekeres Mária

Rembrandt

Kiált egy tétova hiány belőlem.
Minden rendben van...
Karácsonyfák dőlnek délidőben...
Rembrandt nézett rám tegnap:
szelfi időtlen...
Soká ültem előtte: ars longa,
vita brevis...
belső tekintetem időtlen,
- ez már más világ.
Valami hiány...mégis...
Sötétedik, ha nem mélyponton,
a világ...
Karácsonyfák dőlnek jobbra-balra:
régí portrék tekintete figyel.
(Ars longa...)
Ne féljeteK – mondja egy hang, Ki
mindent újjáteremt majd.
(Ars longa...)
Hatalmad örök...majd mindent újjá teremtész!
Az égi lovasok készülődnek.
Te vagy az Úr, és senki más!
Nem nyel el a hiány engem sem.
Szavad kőbe vésve megáll!
Vita brevis...
...de ti ne féljeteK!
A lélek halhatatlan.
Rembrandt is néz ránk
odaát...

érintés nélkül

érintés nélkül, csak vagyok:
magam makacs létezése foglya.
elárultam azt, aki sosem voltam?
Arcod fényét, észrevétlen titokban?
a csönd a hóval puhán hull, némán
izzanak a glóriák, s egy távoli Ige
hozza üzeneted egy jeges úron át.

szétszabdalt idő

nagybőjt van és hó hull.
az Ég sűrű titokban lélegzik belém.
minden Idő ide tornyosul,
arcom makacs földi vádákban ázik.
az Idő által szabdalt csöndben
véreznek a glóriák. gyermeki emlékek
menedéke irgalmadért kiált.

Sz. Tóth Gyula

Kárpátaljától Elzászig*A Partium folyóiratról*

„Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat!”

Útravaló. Jól becsomagolva, díszes kötésben. Ez a *Partium*, a vidéki lap, nagy ölelésben. Az 2017. téli számot forgatom, de már régről ismerem. Korábban olvastam, aztán írásomat is befogadta. Találkoztunk. A téli számról írok, de a lapságot, a „Partium-ságot” értem rajta. A borító mindig csábító, most is felhívó: leláncolt kerékpárok a hóban. Filmdráma is lehetne. Hogyan tovább? Egyelőre csak gyalog, mert behajtani tilos, jelzi a tábla a hátsó borítón. Hát hol vagyunk, kérem? Be vagyunk zárva? Nekünk jegyünk van az operába, Grand Ballet de l’Opéra National, ott a hirdetőoszlopon a plakát: Romeo et Juliette, ezt adják. Strasbourg messze van. És erre, mifelénk a tél keményebb. Különben is: minden út Strasbourgba vezet? Az unió igazságosztó centrumába, ahol központi bíróság szabja a törvényeket? Merthogy rendelkezik. Ahová oly szívesen fordulnak a panaszosok, ott terem a jog és az igazság. Hajaj, de most tél van, a bicikli leláncolva. A hó egyszer elolvad, s felenged az idő. Látnivaló van errefelé is. Bőven. Mit kínál a Partium?

Tartalmi felépítéséből következően van: Szépírás – Tanulmányok – Szilánkok – Szemle – Unitárius szemmel – Népfőiskolai rovat – Kopogtató – Hírek. Ebben serkentőn derítő olvasmányok, sajátos gondolkodásmódok – kifejező hitelesség. Sok tehetséges alkotó, több műfaj, fontos témák, az elméleti alapú elemzések mellett dráma, hangulatos versek, szabadok és kötöttebbek, kétsorosok és egysorosok, változatos próza, érdekes hírek eseményekről, programokról, fotókkal. Irodalom – nemcsak írják. Teszik: szervezik – kiderül, mi van a sorok mögött, pontosabban, kik vannak a sorok mögött. („Nem halott bácsi a költő”, mint hitték a kisiskolások egykoron.) Mert a költők „utólag hálnak”, ez egy sajátos, személyes „idő-fogalom” nyomán végigvitt „sors-időintervallumok” felvillantásából derül ki (45.). Erőssége a lapnak a sokszínűség, a többféle tónus, feszes ritmusú írásokkal. És az üdítő humor. Kis ismeretterjeszkedés „Félremagyarázó szótárral” a kézben, s megtudhatjuk például, mi az: *Aljas* – Mindenkori helyettes; *Államforma* – Országhatár övezte alakzat (29–30.). Eddig A-Á, (remélhetően, aki á-t mond, mond többet is majd). És mi is tudunk monologizálni, ha nem is orról, de borrhól. Rostand után szabadon, fergeteges „Bormonológ” (103). Megidéződik a szívemnek kedves francia vidék: Bergerac (ahol volt szerencsém megfordulni, s lány barátát megkóstolni). De nem kell féltetni a hazait, se a bort, se a költőt, aki Tisza menti, szolnoki. (Feleségem ott született. Lám, a líra összehozza a szépet, a tájat, az embereket.)

Változatos a szerzőgárda, vannak állandók, visszatérők és újak. Bertha Zoltán két munkával van jelen az ominózus számban. Zúgatja a harangokat... egy költőről és egy irodalomtörténészről – látszólag, ám velük a magyar irodalom remekei vonulnak fel. Mindezt összekapcsolva az értékvonaton, amely zakatol... De meddig? Fogódzókat kínál a Csoóri-tanulmányban: 1. sorjázó kérdések, akár Babits nyomán: hajnali, ébresztő kérdések (37), 2. az alkotás döböntő erejéről: „Harangok zúgnak bennem” (39), 3. újabb nagy kérdés: „a jövő méltó akar-e lenni hozzá?” (41). És akar-e a nemzet (különféle tagjai) önismeretet? Identitásépítő írás! Márkus Béla-remekei kapcsán felvonulnak „a kisebbségi és az egyetemes magyar irodalom legkitűnőbb epikusai”, Sütő András, Szilágyi István, Gion Nándor... (80). Van, kiket nem ismertünk, most közel kerültünk hozzájuk. Márkus Béla módszeréről rögzíti: Ágh István munkásságát bemutatva, „előbb a mikrofilológiai elemzésektől az életműjellemezés és -értékelés meg az irodalom- és műfajtörténeti összefüggésrajz korszakokat átfogó dimenziójáig terjedően tárja elénk” (84). Így tesz Bertha is: tablót tár elénk. Magaslesről pásztáz, észrevéve, ami lent mozog. Messzire ellát.

Az állandó rovat, a „beavatás” az unitárius szellemiségbe. Felhős Szabolcs rendszeresen ír erről. Ezúttal a *Karácsony eredete* című írással kíván áldott karácsonyt. Korábban olvashattunk ismertetést, amely az unitarizmus és a kereszténység kapcsolatát, tanaik hasonlóságát és eltéréseit mutatta ki (Tóth Zoltán, 2015. ősz, 102.). Az 1568-os tordai országgyűlésen megszületett vallástörvényre emlékezve hangsúlyt kap a vallásszabadság világtörténelmi jelentősége. Az érte folytatott küzdelemben Dávid Ferenc személyisége, hitszemlélete rajzolódik ki Tamba Renátó *Örök reformáció* című írásában (2017. tél, 99–102.). „A humanizmus sziklaszilárd hitvallása az, hogy senki emberfia soha nem lehet eszköz, csakis cél.” Ezt már egy fordításban olvashatjuk (*A humanizmus száz éve*, 2017. tél, 103–105.). Nagyon tanulságos írások ezek (még néhányal együtt), főleg korunkban, amikor a különféle vallások (ismét) harcban állnak egymással, Isten és ember nevében pusztítanak. De a felvilágosult elméknek is el kell gondolkodniuk: milyen eszmék mentén hirdetik az emberi jogokat, kötődnek-e valláshoz? A protestáns vallásújítások, a jeles gondolkodók tevékenysége fontos művelődéstörténeti anyag (sajnos nem tananyag). Mindezek újragondolása rávilágít egy némely mai társadalomtudós gyenge pontjaira.

Ha irodalom, akkor tanítás. Ha tanítás, akkor tanárok. Nagy Zoltán Mihály trilógiájának nagy ívű ismertetése a halál felé tartó öregemberről, aki a megélt tapasztalatok birtokában tusakodik-ítélkezik a magyar sors világa felett. Mindezt a szellemi tisztánlátás örömeivel. A dolgozatot a tanár-szerző a jeles irodalmárnak, egykori „kedves tanárának, Ilia Mihálynak ajánlja” (58–70.). Egy „Arckép az Ottlik-iskola tablóján”: Fűzfa Balázs, a szombathelyi irodalomtörténész, tankönyvíró, tanár, közös versmondások gazdája, a digitalizált világban irodalomra hangolja az ifjúságot (86–95.). Tankönyveinek előszavában biztatja az Olvasót (tanulót, tanárt), hogy némely esetben vitakoz-

zon a tudósokkal vagy a tankönyvszerzővel. Horatiust idézi, amihez tartani igyekezik magát is: „Merj másat gondolni, mint amit én!”. Ha irodalom, akkor könyv, melynek „drámája” van: recenzió a könyvkiadás keserveit „elmesélő” Kaiser László szatirikus librettójáról (78–79.). A színház sem marad ki. Elzarándokolunk a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színházba, színházi tanulmányok, kritikák ismertetésével bepillantunk egy olyan színházi világba, ahol a kritikus az embert, az emberit keresi. „Nemcsak a szereplők játékában, a cselekményben, a rendezői felfogásban, a megjelenítésben, hanem a világ dolgaival való összevetésben, a nézőként átélt élményben is” (96.).

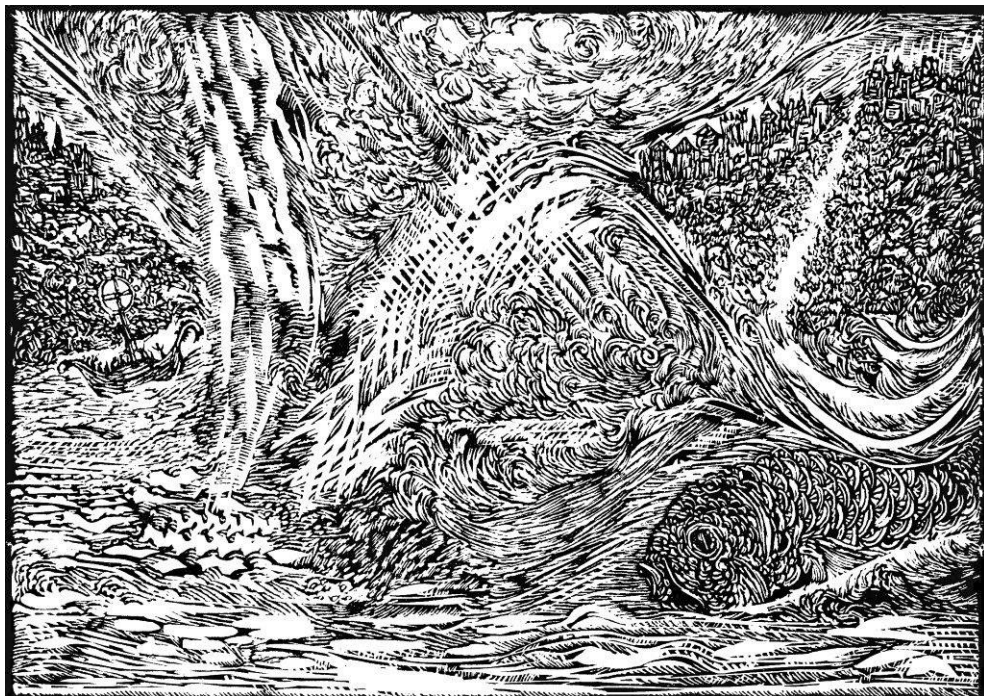
Lélek és irodalom. Együtt partikuláris és nembeli, a mindennapi vacakolások és a magas („magvas”) gondolkodás. Egy az ember, az emberben van az Egész. (Még ha ő nem is tudja.) A Partium fotói bizonyítanak. A lencse, szélesre tárva a horizontot, Litvániára nyit, majd Beregszász – Kassa – Szatmárnémeti – Nagyvárad, beljebb: Nyíregyháza, Mátészalka a pásztázott útvonal. Szocifotók, ember a mindennapokban (a rengetegben), az élet tartozékaival, pohár, üveg, kerékpár. A leláncolt kerékpár. Havazik, s behajtani tilos. De a hó elolvad, s kitavasodik. S talán Beregszászból is be lehet hajtani Strasbourgba. Szocioart. A fotós észrevesz, mert figyel. Nemcsak fényképezőgéppel él az ember. Czine Árpád lát, szívével is, mint a Kisherceg. A gép kéznél van, hát tessék. Mosolyogni sem muszáj, katt, ahogy jön. És sűrítve-tömören megjelenítve a lapkészítő művészek filozófiája: üres poharak a kópárkányon, a nedűt kiitták, hazamentek a leányok s a legények. Mi marad? Valami biztosan marad. A templom a tornyával. A menedék, a hit. Emlékezetes kép (11.).

Tér/kép/tár a folyóirat: képet tár föl a térről, a térségről, ahol kis/közösségek, népek élnek, részei nemzetnek, Európának. Utazni nekik is „joguk” van. „A nagy utazás” is fölsejlik emlékeinkben, de Semprun fájón írt tragikus útvonalról. Ma ott a csábítás, a metróállomás hirdető oszlopán franciás női lábak kínálják: „Redécouvrez vos jambes” – *Fedezze fel újra lábait*. (Bár itt, a nagyszótár szerint, az „újra kitakarni” kifejezés is udvarias. Hajlok rá. 128–129.). A Semprun–regény háborúról szól. És most? Nézzünk körül...

Dramaturgiája van a lapnak. Lány kezdés lírával, ünnepi hangulatban, fokozódó hangszerelés súlyos témákkal, pihentető kitekintés, hangulatos lezárás. Fekete-fehér nyomásban is színes. (Fel)iratos képmozi: Leláncolt biciklik. (Sehol a Bacsó-film vidám biciklistái, sehol a mókás francia biciklis filmek vidám figurái. Nem is olyan rég volt.) Kattog a vetítő, bennünk pereg a film – szereplői vagyunk. És ha már dramaturgia, akkor szerkesztés. Az alkotói közreműködők főalakja a főszerkesztő, ebben az esetben mondhatjuk: főrendező, Oláh András. Költő, író, tanár, kitűnő drámai érzéke látszik, érződik a darabon. Szívem szerint minden írásról szólnék, de hagyom az élményt az olvasónak. Több üzenetet is talál, aki beletekint a lapba. Küldetésének megfelelően, íme, egy a nyelvészek köréből, mely elhangzott az 59. Kazinczy Napokon, Kassán: „megmaradni – gyarapodni!” (55–57.).

Jó ízü irodalmat forgatok. Él a Partium. Éltetik a szerzők, a szerkesztők, szorgos-gondos törődéssel a kiadó (UART), birkózva a működtetés megannyi nehézségével. A szellemiség, az alkotói lendület és érték megérdemli a fennmaradást biztosító támogatást.

Partium messze van Brüsszeltől, mondta nem oly régen egy „európai” (egyébként de-rék francia) ismerősöm. És fordítva ugyanannyi a távolság: *Partiumtól Normandiáig*, volt a válaszom a 11. Tanári noteszkötetemmel. Kárpátalja is Európában van, csak másként. Onnét ellátni Strasbourgig, nyílt tekintettel, talán vágyakozóan, jogos reményekkel. A nyugati Európa uniós ablakaiból az Eiffel-tornyot látni, a tanácstermek üvege lehatárol, véd, magabiztossá teszi a döntéshozókat. A távoli kis/közösségekről majd ők gondoskodnak. Nem ismerik őket, de meghozzák a döntéseket. Sok érték van errefelé is, mi figyelemre érdemes, figyelmeztet a Partium. Így foghatók át távolságok, így érnek össze terek. Talán emberek is.

Jónás (2011, linómetszet)

Vései József

A kidekázott idő

A napi gondok sora
mint páternoszter
kering agyamban.
Egy-egy sóhajjal
nyugtázom ami kész.
A kidekázott idő
szűk folyosójáról kilépvén,
egy kis virágért is
lehajlok.

Tavaszi

Tócsák tükrén
táncol a Nap,
álmukból ébreszt
bokrokat.
Fű kizöldül,
madár dalol.
Ének száll a
fűzfák alól.
Méh és bogár
bújik elő.
Virágzik az
aranyeső.

Anyám

Ha bántotta valami,
a mosolya mögé
bujt el sírni.
Keze érdes volt,
mint a ráspoly lapja.
De jó volna, ha még
simogatna!

Apám

Erdők susogása volt
kenyérhez való,
s hirtelen zápor
oltotta szomjad.
Míg a fák бүтүjére
verted jelző kalapácsod,
az idők évgyűrűi
sokasodtak homlokodon.